

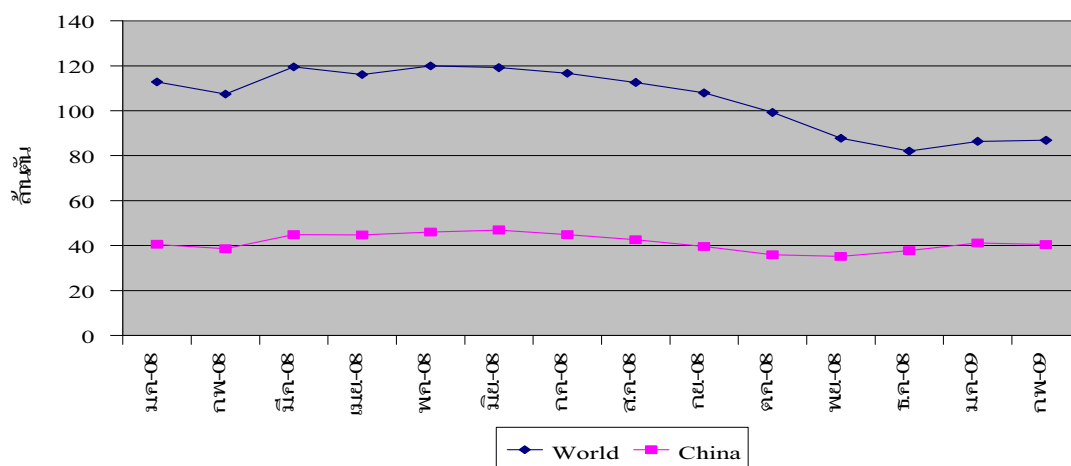
สถานการณ์แร่เหล็กและแร่แมงกานีสของโลกและผลกระทบต่อไทยในปี 2552

จรินทร์ ชลไพศาล
สำนักบริหารยุทธศาสตร์

แร่เหล็กและแร่แมงกานีสเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในกระบวนการผลิต Pig iron และ Ferroalloy ซึ่งใช้ในการผลิต Crude steel ในอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ ซึ่ง World Steel Association รายงานว่า ในปี 2551 ผลผลิต Crude steel ทั่วโลกมีจำนวนทั้งสิ้น 1,329.7 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 1.2 เมื่อเทียบกับปีก่อน ซึ่งเป็นผลมาจากการหดตัวของอุปสงค์อันเนื่องมาจากวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2551 ทั้งนี้ ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีการผลิต Crude steel สูงที่สุดของโลกโดยมีสัดส่วนร้อยละ 37.75 รองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่นร้อยละ 8.92 และสหรัฐอเมริการ้อยละ 6.88

ในช่วง 2 เดือนแรกของปี 2552 ผลผลิต Crude steel ของโลกเท่ากับ 170.27 ล้านตัน ลดลงจากระดับ 220.84 ล้านตันในช่วงเดียวกันของปีก่อน หรือลดลงถึงร้อยละ 22.9 ซึ่งเป็นผลจากการหดตัวของความต้องการใช้เหล็กในแทบทุกประเทศ กล่าวคือ ผลผลิตของประเทศญี่ปุ่นลดลงร้อยละ 40.9 สหรัฐอเมริกาลดลงร้อยละ 53.5 ยุโรปลดลงร้อยละ 43.0 รัสเซียลดลงร้อยละ 35.8 มีประเทศผู้ผลิตเหล็กรายใหญ่เพียงจีนประเทศเดียวที่ผลผลิตในช่วงเวลาดังกล่าวขยายตัวที่ระดับร้อยละ 2.4 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลผลิต Crude steel รายเดือนย้อนหลังพบว่า ในช่วงครึ่งหลังของปี 2551 ผลผลิตเหล็กของโลกและของจีนมีแนวโน้มลดลง และเริ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงต้นปี 2552 (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 ปริมาณการผลิต Crude steel ของโลกและของประเทศไทยในช่วงเดือน ม.ค. 51 – ก.พ. 52

ที่มา: World Steel Association

MEPS ตีพิมพ์เอกสารวิชาการชื่อ World Steel Outlook คาดการณ์ว่าผลผลิต Crude steel ของโลกในปี 2552 จะลดลงร้อยละ 3.1 เมื่อเทียบกับปีก่อน โดยประเทศผู้ผลิตเหล็กส่วนใหญ่จะมีผลผลิตลดลงยกเว้นประเทศจีน ในขณะที่ China Iron and Steel Association คาดการณ์ว่าผลผลิต Crude steel ของจีนในปี 2552 จะลดลงประมาณร้อยละ 4 เมื่อเทียบกับปีก่อน

อุตสาหกรรมเหมืองแร่เหล็กและแร่แมงกานีสย่อมได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจเนื่องจากความต้องการใช้แร่เหล็กและแร่แมงกานีสมีลักษณะเป็นอุปสงค์สืบเนื่อง (Derived demand) มาจากความต้องการในอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ และอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่ใช้เหล็กเป็นวัตถุดิบ

1. แร่เหล็ก

วิกฤติเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่ใช้เหล็กเป็นวัตถุดิบ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ดังนั้น ความต้องการใช้แร่เหล็กจึงลดลงในหลายประเทศ เช่น ยุโรป ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นต้น สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ตลาดแร่เหล็กของจีนซึ่งเป็นผู้นำเข้าแร่เหล็กรายใหญ่ที่สุดของโลกทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2552 ผู้ผลิตแร่เหล็กรายใหญ่ที่สุดของโลก 3 อันดับแรก (Vale, Rio Tinto และ BHP Billiton) มีปริมาณการขายแร่เหล็ก 177 ล้านตัน ในจำนวนนี้ส่งไปขายยังประเทศจีนประมาณ 140 ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 79.1 ของยอดขายรวม ทำให้ปริมาณการนำเข้าแร่เหล็กของจีนในเดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคม 2552 ทำสถิติสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ติดต่อกัน สถานการณ์ดังกล่าวทำให้จีนพึ่งพาการนำเข้าแร่เหล็กจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ผู้ผลิตเหล็กของจีนลดการซื้อแร่เหล็กจากผู้ผลิตแร่ในประเทศจากร้อยละ 60 เหลือเพียงร้อยละ 30 ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการผลิตแร่เหล็กของผู้ประกอบการจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการรายย่อย

Metallurgical Mines Association of China (MMAC)เปิดเผยว่าในปี 2551 ก่อนที่วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อประเทศ จีนลงทุนในโครงการทำเหมืองแร่เหล็กเพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันจีนมีโครงการทำเหมืองแร่เหล็กที่ยังอยู่ระหว่างการก่อสร้างหลายโครงการมีกำลังการผลิตรวมกันประมาณ 228 ล้านตันต่อปี แบ่งออกเป็นโครงการขนาดใหญ่ (15-22 ล้านตันต่อปี) จำนวน 7 โครงการ และโครงการขนาดกลาง (2-8 ล้านตันต่อปี) อีก 28 โครงการ โดย MMAC คาดการณ์ว่าในปี 2552 จีนจะผลิตแร่เหล็กจำนวน 880 ล้านตัน ในขณะที่ความต้องการใช้จะลดลงอันเนื่องมาจากการหดตัวของอุตสาหกรรมเหล็ก ดังนั้นจึงคาดว่าในปี 2552 จะมีอุปทานส่วนเกินในสินค้าแร่เหล็กของโลกประมาณ 200 ล้านตัน

ทั้งนี้ ที่ผ่านมาผู้ผลิตแร่เหล็กรายใหญ่ที่สุดของโลก 3 อันดับแรกประกาศปรับลดการผลิตแร่เหล็กเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดย Vale บริษัทผู้ผลิตแร่เหล็กรายใหญ่ที่สุดของโลกสัญญาปรับลดเป้าหมายการผลิตแร่เหล็กในปี 2552 ร้อยละ 10 หรือประมาณ 30 ล้านตัน บริษัท Rio Tinto ผู้ผลิตแร่เหล็กอันดับ 2 ของโลกและเป็นผู้ขายแร่เหล็กรายใหญ่ให้แก่จีนปรับลดผลผลิตปี 2552 ประมาณร้อยละ 10 หรือ 20 ล้านตัน และบริษัท BHP Billiton ผู้ผลิตแร่เหล็กอันดับ 3 ของโลกปรับลดผลผลิตปี 2552 ประมาณ 6 ล้านตัน หรือร้อยละ 5 ของผลผลิตทั้งหมด ดังนั้น อุปทานแร่เหล็กของโลกในปี 2552 อาจปรับตัวลดลงตามความต้องการของตลาด

ถึงแม้ว่าอุปทานแร่เหล็กของผู้ผลิตรายใหญ่จะลดลงแต่นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่คาดการณ์ว่าราคาแร่เหล็กในปี 2552 จะปรับตัวลดลงอันเนื่องมาจากการหดตัวของอุปสงค์ที่มากกว่าอุปทาน โดย Macquarie Bank

คาดว่าราคาแร่เหล็กในปี 2552 จะลดลงร้อยละ 35 เมื่อเทียบกับปีก่อน Goldman Sachs คาดว่าจะลดลงร้อยละ 40 และ CLSA คาดว่าราคาแร่เหล็กจะลดลงร้อยละ 30

ทั้งนี้ ราคาแร่เหล็ก (Annual contracted price) ถูกกำหนดโดยการเจรจาต่อรองระหว่างผู้ผลิตแร่เหล็ก รายใหญ่ 3 อันดับแรก ซึ่งมีสัดส่วนประมาณ 2 ใน 3 ของการค้าแร่เหล็กระหว่างประเทศ กับผู้ผลิตเหล็กใน ภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ จีน และญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีนมีสัดส่วนการผลิต Crude steel ประมาณร้อยละ 40 ของผลผลิตโลก และนำเข้าแร่เหล็กมากกว่าร้อยละ 50 ของแร่เหล็กที่มีการค้าระหว่างประเทศ

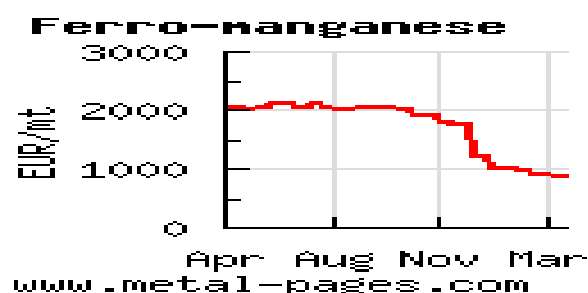
ข้อมูลล่าสุดในเดือนเมษายน 2552 China Iron and Steel Association ต้องการให้ราคาแร่เหล็กปี 2552 ลดลงอย่างน้อยร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับราคาปีก่อน ในขณะที่บริษัท Vale และ Rio Tinto ยื่นข้อเสนอที่จะลด ราคาแร่เหล็กลงเพียงร้อยละ 20-25 จึงยังไม่สามารถตกลงกันได้ ซึ่งโดยทั่วไปราคาแร่เหล็ก (Annual contracted price) สำหรับปี 2552 จะต้องมีราคาใหม่และเริ่มใช้ในวันที่ 1 เมษายน 2552 แต่เนื่องจากยังไม่สามารถตกลงกันได้ China Iron and Steel Association จึงกำหนดว่าระหว่างที่ยังไม่สามารถที่จะตกลงราคาใหม่ได้ให้โรงถลุงแร่ เหล็กของจีนรับซื้อแร่เหล็ก ณ ระดับราคาร้อยละ 60 ของราคาในปี 2551 และโรงถลุงที่ไม่ปฏิบัติตามอาจถูก ลงโทษ

2. แร่แมงกานีส

แร่แมงกานีสเป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตสินค้าหลายชนิด เช่น สารเคมี แบตเตอรี่ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็น Deoxidizer หรือการเติมเข้าไปในการถลุงเหล็กในรูปของ Ferroalloy ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิต Crude steel ในอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ สำหรับประเทศจีนแร่แมงกานีสจะถูกใช้ในการผลิต Alloy ร้อยละ 65 ใช้ผลิต Electrolytic manganese metal ร้อยละ 30 และใช้ในการผลิตสารเคมีร้อยละ 5 ดังนั้น อุตสาหกรรม เหมือนแร่แมงกานีสย่อมได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่เหล็ก

China Iron and Steel Association ชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันจีนมีกำลังการผลิต Manganese alloy ส่วนเกิน เกือบ 1 ใน 3 ของความต้องการของตลาด และคาดการณ์ว่าความต้องการ Manganese alloy ในปี 2552 จะลดลง ตามการลดลงของปริมาณการผลิต Crude steel ที่คาดว่าจะลดลงร้อยละ 4 ซึ่งอุปทานส่วนเกินในตลาดโลก ทำให้ราคาแร่แมงกานีสมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ในช่วงปลายปี 2551 (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 ราคา Ferro-manganese ในช่วงเดือน เม.ย. 51 – มี.ค. 52

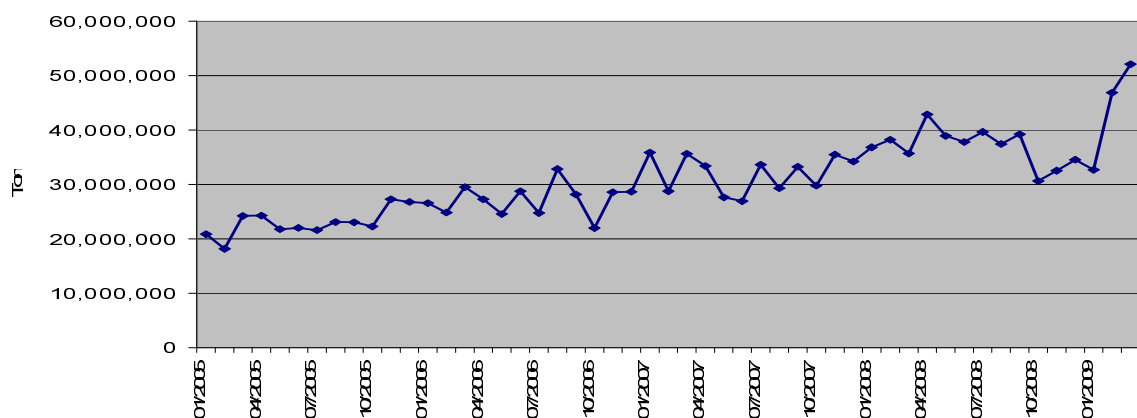
3. ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเหมืองแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของไทย

ประเทศไทยมีการใช้แร่เหล็กและแร่แมงกานีสในประเทศน้อยมากเนื่องจากไม่มีอุตสาหกรรมการผลิตเหล็กต้นน้ำภายในประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสไปขายในต่างประเทศ ซึ่งตลาดส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสที่สำคัญของประเทศไทย คือ ประเทศจีนซึ่งมีส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณการส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสทั้งหมดของไทย ดังนั้น ผลกระทบจากการส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของไทยสามารถพิจารณาได้จากแนวโน้มการนำเข้าแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของจีน

3.1 แนวโน้มการนำเข้าแร่เหล็กของจีน

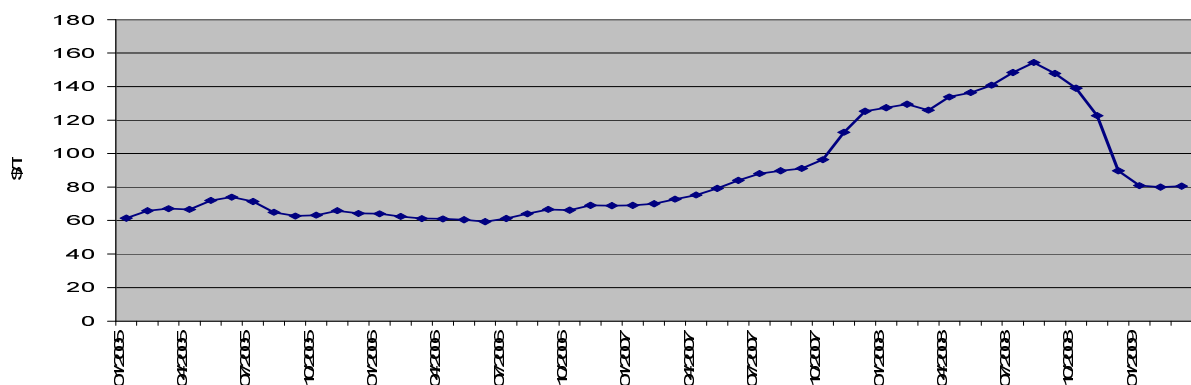
จีนเป็นประเทศผู้นำเข้าแร่เหล็กรายใหญ่ที่สุดของโลก ในเดือนมีนาคม 2552 จีนนำเข้าแร่เหล็ก (HS 2601) จำนวน 52.1 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 46.8 ล้านตันในเดือนกุมภาพันธ์ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.2 เป็นปริมาณการนำเข้าแร่เหล็กสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์เดือนที่ 2 ติดต่อกัน และมีแนวโน้มการนำเข้าแร่เหล็กเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (รูปที่ 3) ในขณะที่ราคาแร่เหล็กนำเข้า (C.I.F.) เฉลี่ยของจีนในเดือนมีนาคมอยู่ที่ระดับ 80.6 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 80.1 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันในเดือนกุมภาพันธ์ ทั้งนี้ ราคาแร่เหล็กนำเข้าของจีนในช่วงต้นปี 2552 เริ่มทรงตัว ภายหลังจากมีแนวโน้มลดลงอย่างมากในช่วงปลายปี 2551 (รูปที่ 4)

รูปที่ 3 ปริมาณการนำเข้าแร่เหล็กของจีน

ที่มา: Global Trade Atlas

รูปที่ 4 ราคานำเข้าแร่เหล็กของจีน

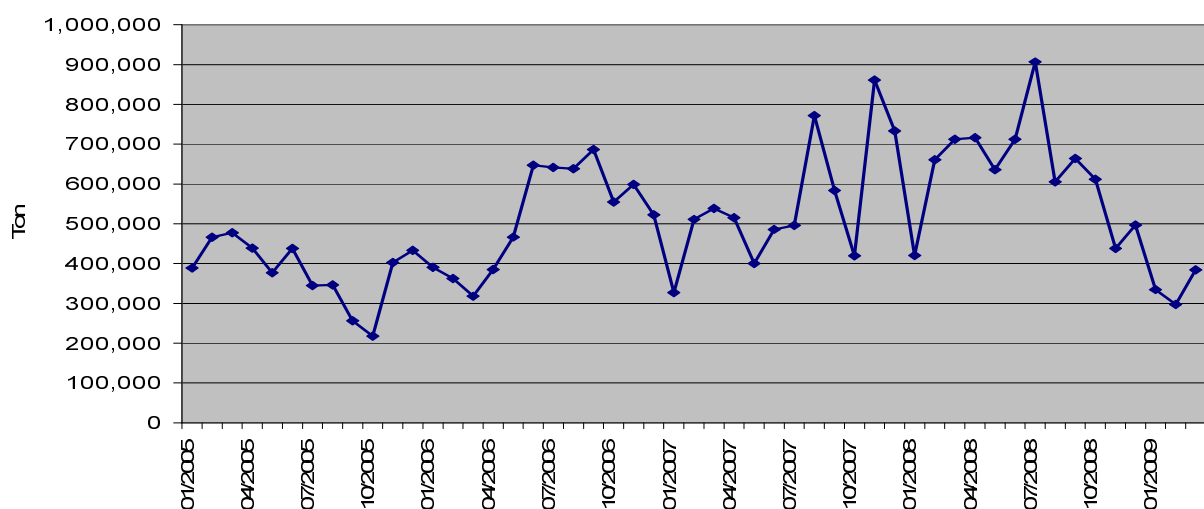
ที่มา: Global Trade Atlas

ทั้งนี้ การที่ประเทศจีนการนำเข้าแร่เหล็กเพิ่มขึ้นมีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ ระบบการค้าแร่เหล็กของจีนกำหนดให้ผู้นำเข้าแร่เหล็กจะต้องมีใบอนุญาตนำเข้า ซึ่งล่าสุดในปี 2551 มีบริษัทที่มีใบอนุญาตนำเข้า 100 ราย และบริษัทเหล่านี้มีแรงจูงใจที่จะนำเข้าแร่เหล็กราคาถูกจากตลาดโลกไปขายต่อให้แก่โรงถลุงเหล็กขนาดกลางและขนาดเล็กหรือบริษัทที่ไม่มีใบอนุญาตนำเข้าเพื่อแสวงหากำไรส่วนต่าง และสาเหตุอีกประการหนึ่ง คือ แนวโน้มตลาดผลิตภัณฑ์เหล็กดีขึ้นในช่วงต้นปี 2552 ซึ่ง Ministry of Commerce ของจีนเชื่อว่าแนวโน้มดังกล่าวเป็นการขยายตัวเพียงชั่วคราว (Faked demand boom) ในขณะที่นักวิเคราะห์บางส่วนเชื่อว่าอุตสาหกรรมเหล็กของจีนผ่านจุดต่ำสุดมาแล้ว และเริ่มมีสัญญาณการฟื้นตัวอันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กในช่วงไตรมาสที่ 1 เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน การลงทุนในสินทรัพย์ถาวร (Fixed asset investment) เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.8 ยอดขายรถยนต์เพิ่มขึ้นเป็นเวลา 3 เดือนติดต่อกัน โครงการการสร้างบ้านใหม่ในเมือง Beijing, Shanghai และ Shenzhen สูงเป็นประวัติการณ์ การส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กในเดือนมีนาคมเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ภายหลังจากลดลง 4 เดือนติดต่อกัน เป็นต้น

3.2 แนวโน้มการนำเข้าแร่แมงกานีสของจีน

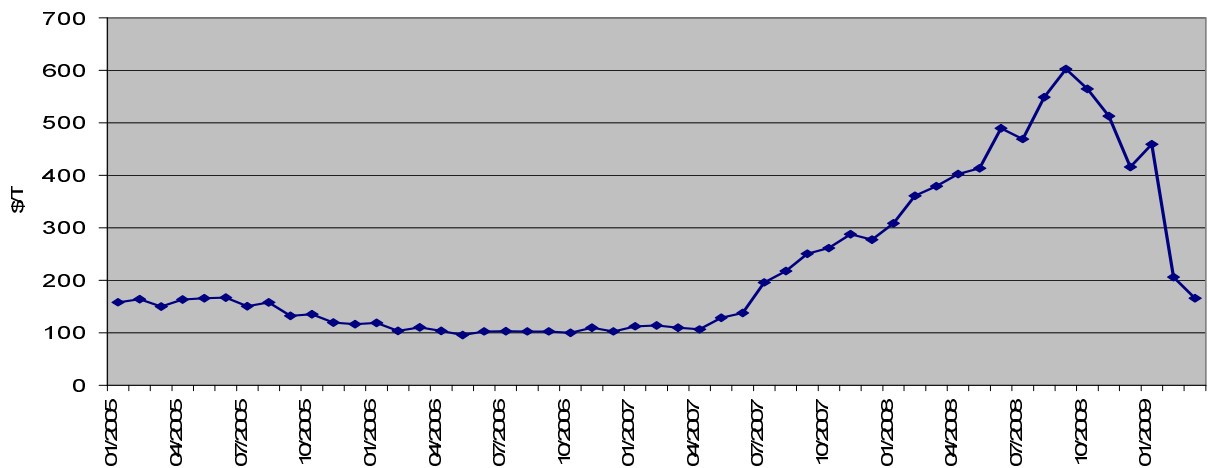
จีนเป็นประเทศผู้นำเข้าแร่แมงกานีสรายใหญ่ที่สุดของโลกเช่นเดียวกับแร่เหล็ก ในเดือนมีนาคม 2552 จีนนำเข้าแร่แมงกานีส (HS 2602) จำนวน 383,936 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.0 เมื่อเทียบกับเดือนกุมภาพันธ์ที่มีการนำเข้า 297,630 ตัน เป็นการเพิ่มขึ้นภายหลังจากลดลง 2 เดือนติดต่อกัน ทั้งนี้ จีนมีแนวโน้มการนำเข้าแร่แมงกานีสลดลงนับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2551 (รูปที่ 5) เมื่อพิจารณาราคานำเข้าแร่แมงกานีสของจีนพบว่า ราคานำเข้าแร่แมงกานีสของจีนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2551 โดยในเดือนมีนาคม 2552 ราคานำเข้าแร่แมงกานีสของจีนอยู่ที่ระดับ 165.92 ดอลลาร์สหรัฐต่ตัน ลดลงร้อยละ 19.4 เมื่อเทียบกับเดือนก่อน (รูปที่ 6)

รูปที่ 5 ปริมาณการนำเข้าแร่แมงกานีสของจีน

ที่มา: Global Trade Atlas

รูปที่ 6 ราคานำเข้าแร่แมงกานีสของจีน

ที่มา: Global Trade Atlas

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสขนาดเล็กมากเมื่อเทียบกับตลาดโลก ดังนั้นไทยจึงไม่มีอำนาจในการกำหนดราคาแร่เหล็กและแร่แมงกานีส ดังนั้น คาดว่าราคาส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของไทยในปี 2552 เทียบกับปี 2551 จะลดลงมากตามแนวโน้มของราคาในตลาดโลก ซึ่งนักวิเคราะห์หลายสำนักคาดว่าราคาแร่เหล็กจะลดลงประมาณร้อยละ 30-40 เมื่อเทียบกับปีก่อน ทั้งนี้ ปี 2551 เป็นปีที่ราคาแร่เหล็กและแร่แมงกานีสอยู่ในระดับที่สูงเป็นประวัติการณ์ (ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากรูปที่ 4 และ 6 สถานการณ์ราคาแร่แมงกานีสน่าจะลดลงมากกว่าราคาแร่เหล็กที่เริ่มจะทรงตัว) นอกจากนี้ คาดว่าปริมาณการส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของไทยในปี 2552 จะลดลงอันเนื่องมาจากการเกิดอุปทานส่วนเกินในตลาดโลก อย่างไรก็ตาม ประเทศจีนซึ่งเป็นตลาดส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสสำคัญของไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจน้อยกว่าประเทศอื่นๆ จึงคาดว่าปริมาณการส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของไทยในปี 2552 จะลดลงไม่มากนัก (เมื่อพิจารณาจากรูปที่ 3 และ 5 ปริมาณการส่งออกแร่แมงกานีสน่าจะลดลงมากกว่าแร่เหล็ก) อย่างไรก็ตาม นอกจากปัจจัยด้านความต้องการจากจีนแล้ว การส่งออกแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของไทยจะมากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งแร่เหล็กและแร่แมงกานีสของเราที่ลดน้อยถอยลง ประกอบกับคุณภาพ (เปอร์เซ็นต์แร่) ของไทยเมื่อเทียบกับแร่เหล็กและแร่แมงกานีสที่จีนนำเข้าจากประเทศอื่นๆ เช่น ออสเตรเลีย บราซิล แอฟริกาใต้ อินเดีย เป็นต้น